

KÖZTÉRI SZOBROK HATVANBAN PUBLIC STATUES IN HATVAN

 A XV–XVI. század fordulóján kezdett elterjedni a figurális sírkőszobrászat, majd a török alóli felszabadulás hozta el a Mária-szobrok kultuszát. De a barokk kor honosította meg azokat a kálváriákat, Szentháromság-oszlopokat, pestisemlékeket, amelyek a köztereket mintegy liturgikus térré alakították. Az így születő emlékművek dolga a természetes felejtés megakadályozása, és mintegy szimbólumokká válva rituálékat (koszorúzásokat, ünnepeket) teremtenek egy közösség számára. Napjainkban számos nagyvárosnak nincs a lakosokat ünnepi összejövetelekre befogadni képes főtere. Más településeknek meg emlékművekkel és szobrokkal agyonzsúfolt, szelektív történetiséget tükröző – mintegy kegyeleti bazárt teremtő és képviselő – központi tere van.

Ha a saját településünket nézzük, megállapíthatjuk, hogy az egészséges egyensúly jellemzi a Kossuth teret. Minden helyi történelmi sorsfordulónak megvan a főtéren az adott jelképe: így a katolikus többségű település Szent Keresztje, a Szentháromság-, Szent Imre szobra és a Szent Sebestyén pestis emlékmű a templom körül. I. Grassalkovich Antal szobra, az 1848–49-es szabadságharc, valamint az I. és a II. világháború emlékművei foglalják el a tér központilag fontos helyszíneit. A majd 800 éves település fragmentumai híján is közel három évszázadot dokumentálnak le a még álló szobrok.

Elég belegondolni, hogy csak a mi életünkben ezeknek a monumentumoknak mennyit változott a rangsoruk és fontossági sorrendjük! Hogyan szorult háttérbe a március 15-ék jelképe, tolakodott az előtérbe a Fekete szobor, és hogyan nyerte el az Őrszem évtizedes mellőzöttsége után a neki megérdemelt helyet. De az élet előre haladtával, az eszmarendszerek változásával nem egy köztéri ereklye elveszíti funkcióját, tartalmilag kiüresedik, és ha az aktuális hatalom úgy dönt, akkor meg is szünteti azokat. Erre is példa a Tanácsköztársasági emlékmű, vagy a Fehér szobor. Sőt arra is van példa, hogy központi szerepét átértékelve, ha nem is számolják fel, de a főtérről egy eldugottabb helyre száműzik az alkotást. Mint például tették ezt a Városmúlt című kompozícióval.

Tehát összegzésképpen elmondhatjuk: a méltó szobrok előbb-utóbb megtalálják a helyüket, és ezáltal az emberek is megérik a művek energiáját. És ez így van jól!

 The practice of making figural tombstones became general on the turn of the 15th and 16th centuries, and then the liberation from the Turkish rule brought the cult of Mary-statues. However, it was the baroque art that introduced the calvarias, the statues of the Holy Trinity and the plague memorials which turned public places into liturgical areas to some extent. These memorials have the function of preventing people from forgetting some particular events. They became symbols, creating rituals for a community such as wreathings and celebrations. In present days, a number of larger towns don't have a main square suitable to hold the inhabitants on festive occasions. Contrarily, some other towns have a main square but it is crammed with memorials and statues, representing some kind of selective history.

Considering our town, we can say that an optimal equilibrium is characteristic of Kossuth Square. Every memorable event of local history has its symbol on the main square. The Saint Cross of the settlement, the statue of the Holy Trinity, the statue of St Emeric and the Plague memorial are situated around the church while the statue of Antal Grassalkovich, the monument of freedom fight of 1848–49 and the memorials of World War I and II take central places of the square. The statues standing on the square in present days represent about three centuries of the town's history that is almost 800 years old.

The importance and rank of these monuments have changed a lot even in our lives. Remember how the symbol of 15th March fell into the background and the Black Statue has been pushed into the spotlight, or how the Sentinel got a place it deserved after having been disregarded for a decade. As time goes by and the ideology changes many of the public statues lose their functions and meanings, and they can even be removed if the power in office decides to. The monument of Soviet Republic and the White Statue are good examples for this. In some cases the works are not eliminated, but replaced from the main square to a remote place, as it happened to the composition the Past of the Town.

Summarizing the above, we can say that proper statues sooner or later find the place they deserve, and people can feel the energy these works have inside. And that's right.

A Szent Sebestyén szobor...

Szt. Sebestyén szobra

 (245.) Az 1740. május 30-án felállított pestis emlékoszlop annak az 568 helybelinek állít emléket, akik életüket veszítették az 1739 áprilisától 1740. január 20-ig tartó járványban. Eredetileg a régi Kálvária-temető előtti piactéren állították fel. Majd 1846-ban felújították, és a plébánia elé helyezték át, mint ahogy ez az 1934-es lap is mutatja. Onnan 1971-ben a templom mellé telepítették. 2008 novemberében a restaurálás után a felszentelt emlékművet elfordították.

 The plague memorial column was raised on 30 May 1740 in memory of 568 local inhabitants died during the epidemic between April 1739 and 20 January 1740. Originally, it was set up in the market place in front of the former Kálvária cemetery. It was renewed in 1846 and replaced in front of the parsonage as shown on this 1934 postcard. The column was relocated next to the church at the beginning of the 1970s. After a restoration, the monument was rotated in November 2008.

Doktay Gyula ecetgyáros,
műzeumlapító

 (246.) A Jäger Antal faragta fogadalmi emlékmű alapzatában egy emlékiratot helyeztek el a készítőik: „Hálából emelte a piacon a hatvani nép a háromszemélyű Egyisten, a Boldogságos Szűz Mária, és Xavéri Szent Ferenc, Szent Rókus, Szent Rozália, főleg pedig Szent Sebestyén tiszteletére, hálaadásul, hogy megszabadult a veszedelmes pestistől, és hogy a jövőben ilyen rossztól védje meg.” A szoborról részletes leírást készített Doktay Gyula építész-művész.

 A memorial writing was placed in the bottom of the votive monument carved by Antal Jäger: „Raised by the people of Hatvan on the market place in honour of three persons in one Godhead, the Blessed Virgin Mary and St Francis Xavier, St Roch, St Rosalie, and especially St Sebastian as a thanksgiving to them for having rescued the people from the dangerous plague and for their future protection from such evil.” A detailed description of the statue was prepared by Gyula Doktay.

... Heves megye egyetlen szabadban álló barokk emlékműve

 (247.) Magyarországon az elsők egyikeként felállított pestisoszlop „Tusor Márton bíró, Molnár Mihály törvénybíró, Pap István jegyző, Muslay Lőrinc kántor, Mayerhofer András murator magister (a kőművesek mestere), Jäger Antal pallér, Goldstein Oswald chirurgus (gyógyító), Neder Márton vendéglős, Ferenc János kovács és Noll Jakab kerékgyártó” közreműködésével jött létre. A szobor részletes leírását a Hatvani Kalendárium 2009-es kötetében tették közzé.

 The plague memorial column raised among the first ones in Hungary was prepared by the assistance of major Márton Tusor, judge Mihály Molnár, notary István Pap, preceptor Lőrinc Muslay, murator magister (master mason) András Mayerhofer, foreman Antal Jäger, healer Oswald Goldstein, Márton Neder keeper of a restaurant, blacksmith János Ferenc and wheelwright Jakab Noll. The detailed description of the statue was published in the 2009 volume of Calendar of Hatvan.

 (248.) A szoborcsoportot az évszázadok során elkezdte az idő, ezért az eredetileg sóskúti mészkő szobrokat időről-időre újrifaragták, lecserélték. A szalagfondékos kőkorláttal keretezett talapzat elején Szent Rozália reliefsje, a posztamensen balról Szent Rókus, jobbról pedig Szent Adalbert szobra, melyet Hatvany Irén faragtatott az 1930-as évek elején. A 260 cm-es oszloptörzs kapitelén pedig az emlékmű névadójának, Szent Sebestyénnek a szobra áll.

 The weather had eaten away at the sculptural group during the centuries, so the statues carved in limestone of Sóskút were re-carved and replaced from time to time. We can see the relief of St Rosalie at the front of the pedestal framed by a stone barrier. The statue of St Roch is on the left while that of St Adalbert is on the right of the pedestal. The statue of St Sebastian eponym of the monument stands on the capital of the 260 cm tall column.

A Honvéd emlékszobor ...

A magyar címer a szobron

 (249.) Zeller István gyógyszerész, honvédszázados kezdeményezésére a Hatvanban eltemetett 1848–49-es hősök emlékezetére 1869. április 4-én szentelték fel a Kossuth téren lévő szürke gránitobeliszket. Könyvünk eddigi fejezeteiből is tudhatjuk, hogy állt a belvárosi templommal szemben, majd ezen az 1901-es lapon látható, hogy a kastély és az elemi iskola közötti területre helyezték át a település harmadik köztéri szobrát.

 Initiated by druggist and army officer István Zeller and dedicated on 4 April 1869, the grey granite obelisk was raised on Kossuth Square to commemorate the heroes of freedom fight of 1848–49 buried in Hatvan. In previous chapters we could see the statue stand opposite the church, but this 1901 postcard shows the third public statue of the town relocated to the place between the manor house and the elementary school.

A hősökre emlékezve...

 (250.) Gerenday Antal az emlékmű elkészítéséért 600 forintot kapott. A mozsárgyű érces dörrenése és a harangzúgás közepette zajló avatási ünnepélyen tiszteletét tette a szervező Gyöngyös-vidéki Honvéd Egylet is. Egy újságcikkből tudjuk, hogy a talpzatban elhelyezték az egylet névsorát, az 1848/49-es pénznemek 1-1 példát, és Hatvan 1869. évi állapotának leírását is. Az 1907-es lap érdekessége, hogy a régi városháza és az egyszintes Bindfeld-ház is látszik mögötte.

 Antal Gerenday received 600 forints for the preparation of the monument. The Honvéd Association of Gyöngyös Region organized the dedication ceremony followed by gunshots and booms of bells. An article reported that they had placed in the bottom of the monument the register of the association, pieces of coins of 1848–49 and a description of Hatvan as it looked in 1869. This 1905 postcard also shows the former town hall and the one-storey Bindfeld-house behind it.

... a település harmadik köztéri szobra

 (251.) A 2 öl (3,8 méter) magas Honvéd emlékszo-
borra tisztelgő szövegeket véstek: elől „A szabadságharc-
ban 1849. április 2-án elvérzett hősök emlékének.”
Lejjebb aranyozott babér- és cserkaszorútól övezve
„Mindent a hazáért.” felirat. Jobb oldalon: „Csatájok a
népjog csatája volt.”, míg a bal oldalon: „Mind hősök
ők, mind honfiak.” Hátul pedig a szobor állítóira emlé-
keztet: „A gyöngyös-vidéki honvédegylet, több hazafi és
honleány segélyével 1869.” szövegrész.

 There are inscriptions carved in the statue in honour
of the heroes. In the front it reads: „In memory of the
heroes died in the freedom fight on 2 April 1849.” Below
there is another one surrounded by laurel and Austrian
oak wreath saying „Everything for the country.” On the
right reads „Their battle was that of the common law.”
while the inscription on the left says „They all are heroes
and patriots.” The inscription on the back commemo-
rates those who erected the monument.

 (252.) Az 1948-ban kiadott lapon nemcsak az emlékmű az érdekes, hanem a háttérben az 1848/49-es szabadság-
harc 100 éves jubileumára feldíszített Városháza is. 1989-től a március 15-i központi városi ünnepeken rendszer-
esen koszorúk és virágcsokrok lepik el a legutóbb 2006 tavaszán felújított emlékművet. Ezzel egy időben megszépült a
körülötte álló kovácsoltvas kerítés is. A szobor 1907-ben került át ide, immár végleges helyére.

 This postcard issued in 1948 shows not only the monument but the town hall that was decorated on the occasion of the
centenary of the freedom fight of 1848–49. Since 1989, the monument has been the central place of the commemorations
held yearly on 15 March, when it is always covered with wreaths and flowers. The monument went under its latest renova-
tion in 2006, and its wrought iron fence was also renewed this time. The statue got to its final place in 1907 only.

A Hősök szobra ...

Ugron Gábor az avatáson

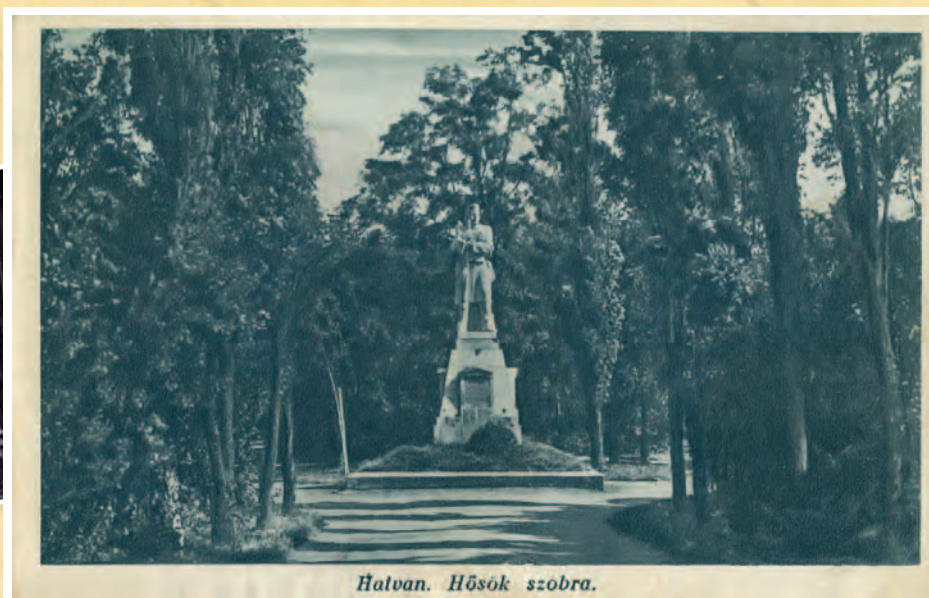
HATVAN. Elesett hősök emlékszobra.

 (253.) A Hősök szobrát az I. világháború áldozatainak emlékére az országban elsőként Hatvanban állították fel közadakozásból, ahol „A település közönsége 1 millió koronát messze túlhaladó összeget gyűjtött a szobor készítéséhez, a többletet pedig az elesettek árvái között osztották szét.” – adta hírül a Hatvan és Vidéke. A szobrot Ugron Gábor belügyminiszter avatta fel 1917. november 25-én helyi és megyei kiválóságok jelenlétében.

 In Hungary, the first Statue of Heroes commemorating the victims of World War I was set up in Hatvan, the costs were covered by public donations. „The community collected a sum far beyond 1 million crowns for the statue, and the surplus was distributed among the war orphans.” – reported paper Hatvan and Region. The statue was unveiled on 25 November 1917 by Minister of Interior Gábor Ugron with other prominent persons of the town and the county.

A zsidó katonák emléke a zsinagógában

Hatvan. Hősök szobra.

 (254.) A kőből készült emlékmű talapzatának magassága 2 méter, rajta a 2,8 méter magas honvéd-figura. A gyalogos teljes menetz felszerelésben látható, borjú pokróccal, csajkával, kenyeres-zsákkal, patrontáskával, bajonet-tokkal, szuronyos puskával, lábán csizma és lábszártekercs. Alkotója Finta Sándor túrkevei művész, aki négy katonaszobrot készített akkoriban Magyarországon. Hatvanban, Hevesen, Nyitrán és Pöstyénben mind a mai napig állnak, bizonyítva azok értékállóságát.

 A 2.8 meter tall honvéd-figure stands on the pedestal of 2 meter tall stone monument. The foot-soldier is represented with full outfit including calf-skin blanket, mess-tin, haversack, cartridge pouch, bayonet holder, rifle with bayonet, and has its boots and puttees on. It was prepared by sculptor Sándor Finta who made four soldier statues in Hungary at that time. His works still stand in Hatvan, Heves, Nyitra and Pöstyén, proving the artistic value they represent.

... az első világháborús emlékmű

Hatvan

Hősök szobra

I. világháborús
obscit

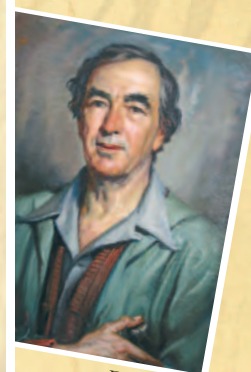
 (255.) A posztamensen a helybéli Fodor László által írt versidézet olvasható, a kötömb másik három oldalán pedig annak a 209 hatvani katonának a neve, akik az első világháborúsban életüket áldozták a harcokban. „Az Országgyűlés 1924. XIV. tc.-ben rögzítette, hogy az 1914/18. évi világháború hősi halottainak emlékére minden év május utolsó vasárnapját a Hősök emlékünnepeként kell tisztelni, és méltó módon megünnepelni.”

 A quotation of a poem reads on one side of the pedestal and the three others list the names of those 209 soldiers of Hatvan that had sacrificed their lives in battles in World War I. „The law Nr. XIV of 1924 of the Parliament stated that those killed in action during the World War I between 1914 and 1918 should be commemorated in a proper way every year on the last Sunday of May, what was always done by the community of Hatvan.”

Hatvan

Hősök szobája

Finta Sándor

 (256.) Az örök mementóként álló mű alkotója Finta Sándor 1919-ben már Párizsban, Rodin műtermében dolgozik. 1920-ban Brazíliában telepedik le, 1922-ben már a Rio de Janeiroi világiállítás kapuját ő készítheti Lehel és Botond alakját megmintázva. 1923-tól New Yorkban él, 1929-ben már a New Yorki Művészeti Akadémia tagja. Beválasztják abba a szobrászcsoportba is, amely Mount Rushmore-nál sziklába faragta négy amerikai elnök 18 méter magas portróját.

 The artist of this eternal memento worked in Paris in Rodin's studio as early as 1919. He then settled in Brazil in 1920 and prepared the gate of the world exhibition of Rio de Janeiro in 1922 modelling the figures of Lehel and Botond. He lived in New York from 1923 and became the member of the Art Academy of New York in 1929. He was elected to the team of sculptors that carved the 18 meter tall portrait of four American presidents in the rocks in Mount Rushmore.

A Hősök szobra

 (257.) Így ír a Hatvan és Járása 1943. április 25-i száma: „Felvetődött annak a szükségessége, hogy a most folyó 2. világháború hősi halottainak nevei is rákerüljenek a szobor talapzatára, de miután azon elegendő hely nincsen, azt meg kellene emelni...” Egy évre rá a lap közli az előljárást tájékoztatását, miszerint „egy M.E. rendelet nem teszi lehetővé a 2. vh. hősi halottainak ilyen módon való megörökítését”.

 The issue of 25 April 1943 of paper Hatvan and Region says: „It has been raised the idea of including the names of soldiers died in action in the current World War II to the pedestal of the statue, but as there is not enough place for it, the height should be increased.” A year later the paper announced the communiqué of the local board saying that a prime ministerial order didn't make it possible to keep the memory of the dead soldiers of the World War II in this way.

Hatvan

Hősök emlékszóbra

Hatvan

Hősi emlékmű

 (258.) Mint ezen az 1942-es képeslapon is látható, a művet Hősi emlékműnek, Hősök szobrának nevezték évtizedeken át. A pártállami időkben a hivatalos történelemszemlélet miatt még koszorúzni sem engedték. Az 1990-es évektől a lakosság Órszemként emlegeti a szobrot, és minden évben avatásának évfordulóján gyertyás megemlékezést tartanak a tövénél. A főtér-korzó kialakításakor, 2005-ben restaurálták a szobrot, majd 1,5 méterrel hátrább helyezték, és körülötte méltó térszerkezetet alakítottak ki.

 The monument was named Monument or Statue of Heroes for decades as shown on this 1942 postcard. During the state party era it was prohibited to lay wreaths on it due to the official interpretation of history. The statue has been referred by the citizens to as Sentinel since the 1990s and there is a commemoration with candle-lighting held at the statue every year on the day of dedication. When the promenade was created on the main square in 2005, the statue was restored and placed 1,5 m farther back.

A második világháborús emlékmű

Sovjet katonasírok
a belvárosi temetőben

 (259.) Bakos Pál helyi fotós örökítette meg a Kossuth téren álló szovjet hősi emlékművet 1949-ben, amelyet a hajdani szökőkút helyén állítottak fel. A Wachtel József tervei alapján készült architektúra jellegű építményt fekete márványból készítették egy budapesti kőfaragó műhelyben. Rajta a környéken folyó harcokban elesett áldozatok korántsem teljes névsora. A lap érdekessége, hogy mögötte látható az 1927-ben Szentgyörgyi Károly tervezte mozi épülete.

 Local photographer Pál Bakos took this photo of the monument of Soviet heroes in 1949 which was raised on the site of the fountain on Kossuth Square. Made of black marble in a workshop of Budapest under the plans of József Wachtel, the monument bears the names of the victims died in battles fought in the region, though the list is far not complete. The building of the cinema is on the left behind it which was designed in 1927 by Károly Szentgyörgyi.

 (260.) Az 1945. május 1-én felavatott – a köznyelvben csak Fekete szobornak hívott – emlékmű évtizedeken keresztül a felszabadulási ünnepségek helyszíne volt. 1956. október 26-án egy traktor segítségével a tetejét ledöntötték, de a forradalom után, 1957. február 22-re helyreállították újra. A rendszerváltást követően a tetejéről a vörös csillagot eltávolították. Többször is vita dúlt a lebontásáról, de mivel katonák holtteste nyugszanak alatta, ezért kegyeleti okokból nem kívánták megbolygatni.

 Referred generally to as Black Statue, the monument inaugurated on 1 May 1945 was the place of the ceremonies held on the occasion of the liberation of the country for decades. It was damaged on 26 October 1956 by a tractor hurling its top down but it was restored after the revolution by 22 February 1957. The red star was taken off the top after the change of regime. Though there were several disputes about its demolition, it survived since bodies of soldiers lie under it.

Már nem látható emlékművek

A szovjet emlékmű a belvárosi temetőben

 (261.) A másik szovjet hősi emlékművet szintén Bakos Pál örökítette meg az utókornak. A hajdani Lenin téren (a mai Erzsébet tér melletti tömbház helyén) elsőként felállított – a lakosság körében Fehér szoborként emlegetett – monumentumon egy hatástalanított ún. Makszim géppuska volt elhelyezve. A lapon jól megfigyelhetők a körötte lévő polgárházak, amelyeket az emlékművel együtt 1970–71-ben a tömblakás építési program keretében elbontottak.

 The other monument of Soviet heroes was also recorded for posterity by Pál Bakos. Called by the citizens the White Statue, the monument was raised on Lenin Square (on the site of a block of flats next to present day Erzsébet Square) and had a so called Maxim auto machine-gun on it that was made unserviceable. In 1970–71, the monument and the town-houses in the neighbourhood were demolished due to a housing programme.

 (262.) Ezen az 1974-ben készített képeslapon látható a vörös csillag és örökmécses furcsa kettősségét magába foglaló 1919-es Tanácsköztársasági emlékmű, amelyet 1959-ben Juhász András tervezett műkőből. Ezzel kívántak tisztelni a márványtáblán felsorolt „Városunkban mártírhálál halt Vöröskatonák és Kommunárok” emlékének. Az alkotást 1993-ban bontották le, és helyére került 2001-ben a Város múlt című kompozíció, amit azóta szintén eltávolítottak. A lebontott emlékműtől néhány méternyire egy márványlap őrzi a lemészárolt katonák emlékét.

 This 1974 picture postcard shows the monument of the Soviet Republic of 1919 representing a strange duality of the red star and the eternal flame. Made of artificial stone, it was designed in 1959 by András Juhász to commemorate the „Soldiers of the Red Army and the Communards martyred in our town” listed on the marble plate. The work of art was demolished in 1993 and the composition Past of the Town was put on its place in 2001, which was also relocated in the meantime. A marble plaque commemorates the massacred soldiers a few meters from the demolished monument.

Köztéri szobrok, emlékművek

A szobor „testvére”
Budapesten

 (263.) Sajnos szintén nem láthatjuk már Mikus Sándor 84 cm magas Kígyóölő című bronzszobrát, amelyet 1964-ben az MSZMP székház belső, zárt udvarán avattak fel. Onnan egy díszkút részeként a Lenin téri tömbház beugrójába került, meglehetősen méltatlan helyre. Majd a plébániaház mögötti kis térre helyezték át, ahonnan vandál tolvajok 1995 tavaszán ellopták, és valószínűleg valamelyik színesfém felvásárlónál végezte a szobor.

 Unfortunately, the 84 cm tall bronze statue by Sándor Mikus the Snake-killer also doesn't exist any more. It was raised in 1964 in the enclosed court of the seat of the Socialist Labour Party, and was replaced as a part of an ornamental well to the recess of the block of flats on Lenin Square, a quite improper place. It was then relocated to the small square behind the parsonage, from where it was stolen by vandal thieves in the spring of 1995.

Az Oroszlános-díszkút
részlete

 (264.) 1986-ban avatták fel Wild László szobrászművész Oroszlános díszkútját a Városházával szemben. A bronzból készült három oroszlánfejből álló vízköpő egyben utalás a település címerállatára is. A hatszögű, kiemelt műkö talapzaton álló párkánnyal hangsúlyozott kútoszlop és indás díszítményei kovácsoltvasból készültek. A lap bal alsó sarkában a Szentháromság szobor egy részlete látható.

 A work of art by sculptor László Wild, the ornamental well with lion's heads was inaugurated in 1986 opposite the town hall. The gargoyles of three lion's heads made of bronze is a reference to the heraldic animal of Hatvan. Standing on a hexagonal pedestal, the column of the well highlighted with a lip and the foliage were made out of wrought-iron under the direction by the artist, just as well as the candelabums creating a proper environment.

Köztéri szobrok, emlékművek

Gyerekpár

 (265.) Az 1988-ban készült lapon Hatvan két középülete mellett három szobor is helyet kapott. Ebből napjainkban már csak egy létezik, a másik kettő „élettörténetéről” az előző lapokon már olvashattak. A képeslap középpontjában lévő kőszobor Gömbös László munkája, címe Gyerekpár. 1969-ben állították fel az alkotást a Mező Imre út 13. szám alatt lévő (a mai Gódor Kálmán úti) napközi otthonos óvoda előtt.

 Two public buildings of Hatvan and three statues were included on this 1988 postcard. Only one of the statues exists in these days, the story of the two others has been reported on the previous pages. The stone statue in the centre of the card is the work of László Gömbös and has the title A pair of children. It was set up in 1969 in front of the kindergarten with a day-time home at number 13 Mező Imre Street (today's Gódor Kálmán Street).

Maria Orbach
az emlékművel

 (266.) A 2006-os Kastély Napokra megjelenő nyújtott képeslapon – a Grassalkovich kastélyt közrefogva – két fontos monumentum is látható. A jobb oldalon a kastély belső kertjében lévő felújított szökőkút, melynek elődjét az 1910-es években állították fel. Sajnos azóta helybeli fiatalok megrongálták az alkotást. A bal oldalon a Munkó Orbach anyagi támogatásával elkészült Hatvany Irén emlékmű, amely Balog Kálmán szobrászművész kiváló munkája.

 Flanking the Grassalkovich manor house, there are two important monuments to see on this lengthened picture postcard issued on the occasion of the Castle Days of 2006. The right one is the renovated fountain in the inner garden of the manor house which was originally set up in the 1910s. It was unfortunately damaged by local young people in the meantime. The left one is the monument of Irén Hatvany made by the outstanding sculptor Kálmán Balog with the financial support of Munkó Orbach.

ÓHATVANI SZOBROK

A belváros legfontosabb köztéri szobrai a Kossuth téren állnak. Érdekességként meg kell említeni, hogy a régebben felállított szobrok az évszázadok során állandóan „vándoroltak”, azaz a főteret átépítése, átalakítása során helyük többször is megváltozott.

A főteret kettéosztja a 30-as főút, melynek keleti oldalán található a település legrégebbi műalkotása – sőt bátran kijelenthető, hogy magyarországi viszonylatban is az elsők között megvalósuló –, **Szent Sebestyén fogadalmi emlékmű**, amely az 1739–1740-es pestisjárvány megszűnésének emlékére készült, és 1740. május 30-án avatták fel. Igaz azóta a figurális alakokat újrafaragták – az eredeti alakokat a Hatvany Lajos Múzeum őrzi – és többszöri restaurálás után a teljes felújítására legutóbb 2009-ben került sor. Ugyanis ez Heves megye egyetlen szabadban álló barokk emlékműve. Az 1956. október 23-án kitört forradalom idején a Kossuth téren álló szovjet emlékművet megrongálták. Ennek nyomán ismeretlen tettesek a következő éjszakán a Szent Sebestyén-oszlop két mellékalakját ledöntötték a helyéről. A helyreállítás után helyezték át a belvárosi templom mellé az emlékművet.

A Szent Sebestyén fogadalmi emlékmű fő alakja, és a két mellékalak, amely Szent Rókuszt és Szent Adalbertet ábrázolja. A katolikus közösség minden év január 20-án megemlékezést tart a fogadalom napján

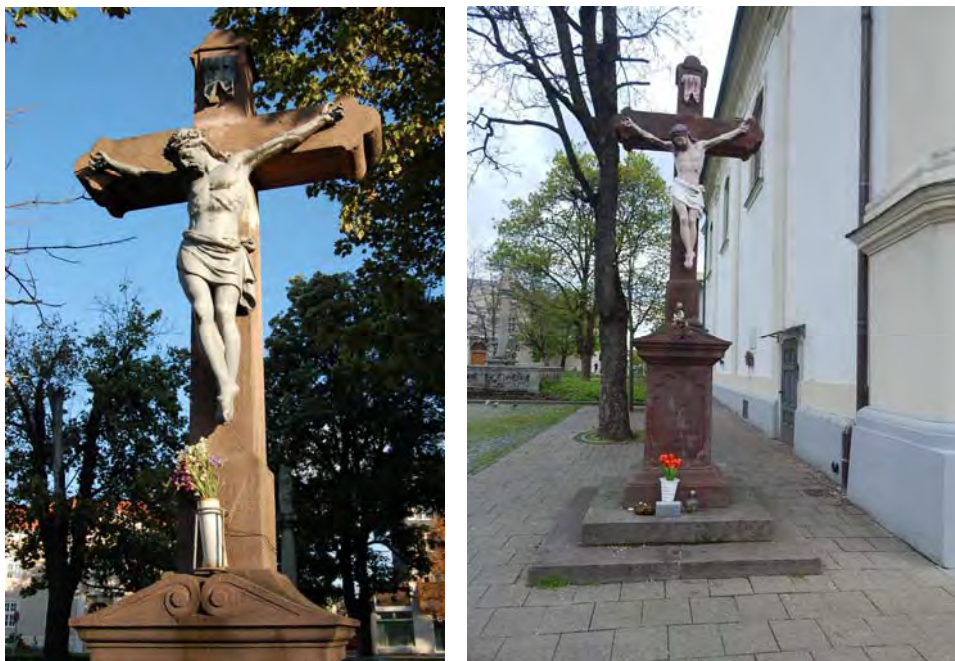
Az emlékmű az 568 pestisben elhunyt hatvani áldozatnak állít emléket

A templom mögött áll a városi bíróság épülete, amely előtt **Szent Imre szobra** áll, amelyet Juhász András helybeli szobrász készített 1940-ben. Felavatására 1941. június 8-án került sor.

A Városi Bíróság előtt álló Szent Imre szobor, melynek modellje Balázs Lajos, későbbi szobrászművész volt

A római katolikus templom mellett áll a Szent Kereszt emlékmű, amely kb. másfél méter kőtalapzaton álló, mintegy kettő méter magas kereszt, amelyen egy fémöntvény corpus látható. Mint az alapzaton olvasható „Az Isten dicsőségére a régi kereszt helyett állították Szulágyi István és neje, Kókai Borbála 1913. évben”.

A belvárosi katolikus templom mellett 1913-ben felállított Szent Kereszt. A tér átépítésekor ezt is áthelyezték, néhány méternyivel közelebb hozták a templom oldalfalához, mögötte a Szent Sebestyén szobor látható

A Szent Adalbert plébániatemplommal szemben látható egy neobarokk **Szentháromság szobor**, amelyet „Isten dicsőségére állította özv. Vancsik Istvánné, Nagy Rozália”, és 1903. november 3-án szenteltek fel. Készítője Baly György jászberényi kőfaragó mester volt.

A szobor lábazatán balról Szent Erzsébet, jobbról Szent Rozália látható, míg az oszlopfőn a Szentháromságot ábrázoló szoborcsoport áll

A Szentháromság szobor mögött látható a **Középkori városmakett** alkotás, amelyet 2014-ben állítottak fel. A pályázati pénzből született munka érdekessége, egy kíváncsiskodó kislány figurájának belekomponálása a műbe, ami így megelevenedik. A talapzatán az egyik oldalon elolvasható Hatvan város rövid története, míg a talapzat másik oldalán a hatvani vár viszonytagságos évszázadait foglalják össze tömörítve.

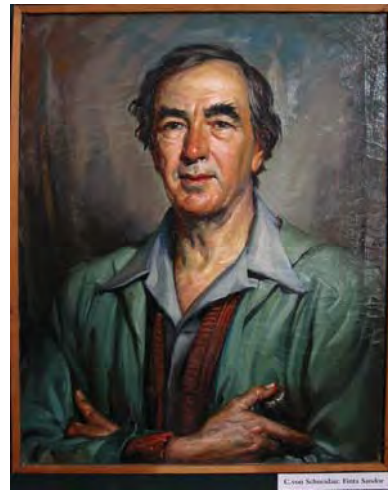

A török kori Hatvan makettjét bemutató köztéri szobor Laczik Csaba munkája

A 2013-ban felállított alkotás bal alsó sarkában Hatvan címere is látható

A szobor mellett áll az egykori autóbusszpályaudvar épületéből átalakított cukrászda, amelynek másik oldalán egy igen érdekes alkotás látható. A főtér 2013-14-es felújítása és átépítése folyamán került ide a **Kárpát-medence domborzati térképét** bemutató 150 x 150 cm-es bronz plasztika, amelyen a nagy-magyarországi egyházi és közigazgatási központokat tüntették fel.

A Kossuth tér keleti felének másik ikonikus alkotása a köznyelvben elterjedt **Őrszem szobor**, amely az első világháború 209 hatvani áldozatának emlékét őrzi. Az 1917-ben szárföldi fehér márványból készült szobor volt az első az országban, amely a nagy világegés elhunytaira emlékezett. Egy teljes menetfelszerelésben álló katonát ábrázoló munka alkotója Finta Sándor volt, aki 1920-ban emigrált, és Franciaország és Brazília érintésével az Egyesült Államokban telepedett le. Finta tagja volt annak a 4 fős szobrászcsapatnak, amely a dél-dakotai Fekete-hegység Mount Rushmore részén sziklába faragta négy amerikai elnök 18 méteres portréját.

A művész négy I. világháborús szobrot faragott, a hatvani mellett, a többi Hevesen, Pöstyénben és Nyitrán áll ma is.

Finta Sándor portréja a túrkevei emlékmúzeumában látható

A tér nyugati oldalán szintén több jeles szobor és emlékmű található. Az Őrszem szoborral majdnem átellenben az út másik oldalán látható Laczik Csaba 2016. október 27-én felállított **Lesznai Anna szobra**. Az Alsókörtvélyesről származó írónőt a Hatvany családhoz rokoni szálak is kötötték. Férje Gergely Tibor 1976-ban a költő, író, iparművész, számos hízműstervét a Hatvany Lajos Múzeumnak adományozta, így az életmű legkiterjedtebb része jelenleg Hatvanban található. A szlovákiai kis falu 2016-ban lett Hatvan testvértelepülése.

A kastély szomszédságában álló Lesznai szobor... ...és a leleplezés pillanatképe

A kastély szomszédságába álló **Hősök emlékművét** 1869. április 4-én szentelték fel az 1848–49-es forradalom és szabadságharc katonáira emlékezve a Gyöngyösvidéki Honvéd Egylet szervezésében. Az avatás során a szobor talapzatában elhelyezték az egyesület névsorát, az 1848/49-es évek pénznemeinek 1-1 példát, és Hatvan 1869-i állapotának leírását is, amelyet a 2006-ban történt restaurálás után a Hatvany Lajos Múzeumban helyeztek el.

A szürke gránitobeliszk – amelynek alkotója Gerenday Antal budapesti kőfaragómester – ma is a március 15-i koszorúzások helyszíne

A Grassalkovich szobor itt még a régi helyén látható

A Grassalkovich-Hatvany kastély előtt áll az építtetőjének, **I. Grassalkovich Antalnak az egészalakos szobra**, amelyet Balog Kálmán helyi szobrászművész készített. Szintén az ő alkotása a kastélykertben álló **Hatvany Irén emlékmű** is, amelyet 2006. június 10-én avattak fel. A kastélyban ma a Széchenyi Zsigmond Kárpát-medencei Magyar Vadászati Múzeum működik 2014. március 29-e óta. A híres **névadó vadász mellszobrát** a főbejáraton belépve az előtérben láthatják.

Hatvany Irén szobra Balog Kálmán szobrászművész alkotása

Marton László munkája a múzeum névadó, egyben híres Afrika vadász portréja

A három oroszlánfejből álló vízköpő egyben utalás a település címerállatára

A Városháza előtt áll az **oroszlános díszkút**, amelyet Wild László tervezett, és 1986-ban avatták fel. A hatszögű, kiemelt műkő talapzaton álló, párkánnyal hangsúlyozott kútoszlop és indás díszítményei a művész iránymutatásai alapján kovácsoltvasból készültek csakúgy, mint a méltó környezetet megteremtő kandeláberek is.

Szintén a Kossuth téren áll az emeletes „palotaszerű iskolaház”, amelyet 1894-ben emeltek állami elemei népiskola céljára. Később az iskolarendszer átalakulásával előbb az 1. számú Általános Iskola nevet viselte, majd később Kossuth Lajos Általános Iskola lett az elnevezése.

Az iskola előtt kialakított díszkertben 2002-ben avatták fel ifj. Szabó István szobrászművész henger alakú, mészkő posztamensen álló, **Kossuth Lajost ábrázoló bronz mellszobrát**, akit 1890-ben Hatvan első díszpolgárának választottak meg.

A szoboravatás ünnepélyes pillanatai...

Ezzel körbe is jártuk a város főterét és megtekinthettünk minden ma még álló, látható szobrot. Induljunk el a Balassi úton Nagygombos irányába.

A névadóról elnevezett utca és az Iskola utca kereszteződésében láthatjuk Gábor Éva Mária **Balassi Bálintot** ábrázoló 5/4-es szoborfejét, melyet 1978. november 25-én lepleztek le. A szobor Hatvan Város Tanácsának és az akkori Képzőművészeti Főiskolának az együttműködési megállapodása alapján került méltó helyére. Ugyanis ennek apropóján a frissen végzett szobrászok által készített legsikerültebb vizsgamunkákat a város közterületein helyezték el.

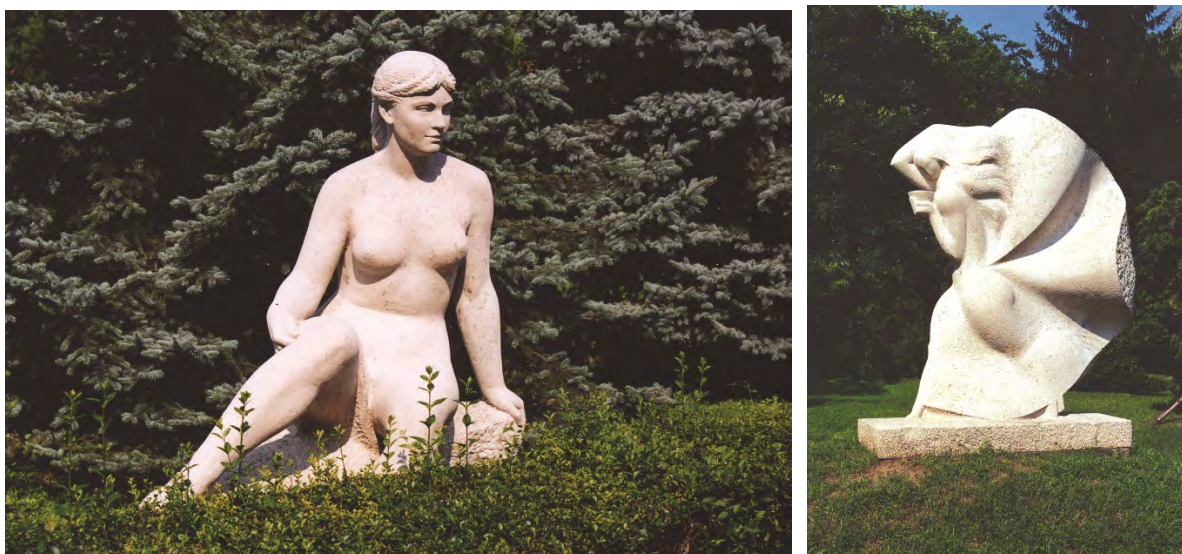
A 40x40x120 centiméteres négyzetes kő alapon nyugvó Balassi portré

Tovább haladva a Balassi úton a Bajza Gimnázium előkertjében az 1965. júliusában felavatott **Bajza József mellszobrát** láthatjuk, melynek alkotója az iskola volt tanulója Sz. Nagy Mária későbbi szobrászművész. Szintén az ő keze munkáját dicséri az intézmény belső udvarán álló **Az ifjúság kútja** című szoborkompozíciót.

A Szücsiben született reformkori irodalmár portréja az épület előkertjében, illetve Az ifjúság kútja az udvaron

A Bajza Gimnáziummal szemben áll az Albert Schweitzer Kórház és Rendelőintézet, melynek területén is érdemes szétnézni. Az 1967-ben átadott kórházi tömb után évekbe telt mire kialakították az intézmény körül a megfelelő zöldterületet. Itt előzetesen kettő szobor került elhelyezésre. 1970-ben állították fel a Fekete Géza által készített Ülő nő című szobrát, a kastély kertjében, közel a Balassi úti főbejárathoz.

Az ülő nő Fekete második köztéri szobra volt

A süttöi mészkőből készült 260 cm magas Nővérke szobor

Majd 1978-ban került a kert fái közé Mihály Árpád Nővérke című szobra. A kórházi parkban 1972-ben adták át a Nővérszálló épületét, és az elé szerettek volna az egészségügyi foglalkozást népszerűsítő, a nővérek munkáját bemutató műalkotást felállítani. A művészt végül 1973-ban kérték fel a munkára, akinek a megbízása egy Szolgálattevő című szoborra szólt, aki egy igazán reprezentatív munkát készített el, amelyet 1978-ban lepleztek le. Onnantól mindenki csak Nővérke címmel emlegeti a szobrot, ami tegyük hozzá sokkal emberibb és találóbb cím, mint a hivatalosságok által megfogalmazott ihletforrásnak tekintett munkacím. Jelenleg is ott áll a Nővérszálló és az Egészségfejlesztő Iroda, valamint a Kistücsök – Babóca munkahelyi bölcsőde szomszédságában.

A nyolc emeletes, korszerűen felújított kórház főbejáratán belépve, egy igazi orvos-panteonnal szembesülhet a látogató, ha a bal oldali falra pillant. Dr. Popovics József főorvos javaslatára – aki sokáig a kórház tudományos tanácsának az elnöki tisztét is betöltötte – hozták létre az emlékfalat, amelyen az egészségügyi létesítményben dolgozó, kiemelkedő gyógyító- és kutatómunkát végző elhunyt orvos személyiségek portréit csodálhatja meg az arra járó. Napjainkban (2022. április) 16 db kisebb méretű, vörös márványlapon elhelyezett kispasztika látható már itt, a doktorok nevével és születési-halálozási adataival.

A névadás kezdeményezője dr. Egres Jenő főorvos...és a névadó emléktáblája, a portrét Borsos Miklós készítette

E falon természetesen a legnagyobb méretűnek számító alkotás a névadó, Albert Schweitzernek az emléktáblája. Érdekesség, hogy dr. Egres (Ébner) Jenő főorvos indítványára került sor a név-felvételre, aki nagy tisztelője volt az Afrikában dolgozó humanista orvosnak, miközben a hivatalos szervek igyekeztek megfűzni az elnevezést.

Az intézmény 1989. szeptember 16-án vette fel Albert Schweitzer nevét, pillanatkép az ünnepségről

Tovább haladva a másodrendű útvonalon a Dobó térre érünk, ahol előtűnik az 1525-ös hatvani országgyűlésnek emléket állító kompozíció. A mésző, acél és bronz elemek eszté-

tikus együtteséből készült mű pályázati pénzből valósult meg. Alkotója Laczik Csaba szobrászművész, akinek a munkáját 2013. július 4-én avatták fel. Az emlékmű utalást tartalmaz a diétán résztvevő, a főrendek ellen tiltakozó 14 ezer lovas nemesre, és az itt nádorrá választott Werbőczy István bronz portréja is megjelenik.

Az acéllemezen negatív áttört sziluettet alkotó szövegben kiemelik főművét a Tripartitumot, miközben külön hangsúlyozzák a középkori Hatvan jelentős történelmi szerepét

Tovább haladva a Balassi Bálint úton elhagyjuk Hatvan belterületi részét, és eljutunk Nagygomposra, amely külterületi lakott helynek számít. Ennek az érdekessége, hogy I. Grassalkovich Antal egy kiterjedt barokk stílusban felépített, körbekerített majorságot hozott itt létre 1762-ben a belvárosi kastély építésével egyidőben. Az itt élő, a gazdaságban dolgozó családok számára lakóépületeket építettek, Persze mindezek mellett a gazdálkodáshoz szükséges nagy istállókat, karámokat, ólakat és terménytároláshoz szükséges magtárakat, illetve különböző raktár-helyiségeket is itt húzták fel.

A gazdasági részhez három kapun keresztül lehetett bejutni. A Csikós-kapun járt be a ménés, a Tehenes-kapun a szarvasmarha és a juhállomány közlekedett, míg a Tót-kapun a különböző kiszolgáló létesítményeket lehetett megközelíteni. A két emberi alakot formázó mészkőből faragott barokk szobrot a tót napszamosokról mintázták.

Sajnos az évszázadok során a létesítmények állapota leromlott, miközben a ma is ott élők igyekeznek mind komfortosabb lakásviszonyokat kialakítani a XVI. században felhúzott falak között. A Linea Mérnökiroda Kft. a Poligon Csoport Kft-vel karöltve 2015-ban kidolgozta a Nagygomposi Tematikus Ökopark projektjét, amely komoly pályázati pénzekkel számolva egy XXI. századi élhető településrészt valósítana meg helyben úgy, hogy megőrizve beleépítené az elmúlt századok építészeti örökségét is. Az elkészített tervek Örökségvédelmi keretengedéllyel rendelkeznek, és kitörési valamint fejlesztési, fejlődési lehetőséget nyújtanának az egyre pusztuló műemléki környezet számára.

A tóti kapu (balra), mellette a Csikós-kapu, ahol a lovak mellső lábukkal a Grassalkovich címerre támaszkodnak

Az egykori Tehenes-kapu, amelynek egyik oszlopát az 1970-es években egy traktor elsodorta, a szobor ledőlve kettétört, erre a másik szobrot is ledöntötték az oszlopfőről, míg mellette az egykori magtárépület látképe

Óhatvanba visszakocsikázva a Hegyalja úton, megpillanthatjuk Páduai Szent Antal szobrát, amelyet egykoron a Szent Antal utcával szemben állítottak fel. Valószínűleg a XIX. században készíthette egy jó kezű kőfaragómester egy Buccholz nevű gazdálkodó megbízásából, akinek a nevét a megörökítette a kőben. A szobrot 1941-ben már meglehetősen megviselte az idő vasfoga, így felújították, majd az év áprilisában Lévay Mihály választott püspök újra felszentelte – tudósított róla a helyi sajtó. A Szőlőhegy lábánál fekvő utcában és a környéken kicsiny házak voltak akkoriban, itt éltek Hatvan szegényebb családjai, ezért is volt itt a szegények támogatójának szobra. Majd az évtizedek folytán az időjárás újfent kikezdte a szobor felületét, melyet 2013-14-ben Nagy István újított fel. A szobor mellett egy feszület is áll.

2014. június 14-én Koza József hatvani prépost szentelte fel a megújult kőszobrot

Továbbhaladva a Hegyalja úton a Temető utca érintésével eljutunk a belvárosi temetőbe, ahol több emlékmű is látható.

A hatvani csata emlékműve eredetileg a víztoronynál állt, majd az autóbusz-pályaudvar építésekor áthelyezték a belvárosi temetőbe. Mellette a Hatvaniak a Nemzetért Egyesület által felállított kopjafa látható a temetőben

Szintén a temetőben található egy I. világháborús emlékmű, amely az itt eltemetett 250 fős magyar, német, osztrák, olasz, lengyel, román, orosz és török hadifoglyoknak, katonáknak állít emléket, akik itt hunytak el. A településen érdemleges harci cselekmény ugyan nem történt, de a vasúti gócpont miatt a katonavonatokról lekerülő sebesülteket, betegeket az itteni nagyobb hadikórházban látták el. Sajnos a harctéri sebesülésükbe, a kialakult krónikus betegségükbe többen is belehaltak az egészségügyi ellátás során.

Nevüket egy külön posztamensen is olvashatják az emlékmű mellett. A 13-as parcella sarkánál 5 millió forintos kormányzati pályázati pénzből megvalósuló alkotás megálmodója Laczik Csaba szobrászművész, aki többféle követ használt fel a műalkotás kialakításához.

A négy méter magas, 1,6 tonnás obeliszk üreges belsejében az elhunytak sírkeresztjeiből is elhelyeztek néhányat.

A város belterületén, a Dózsa téren áll a tér névadójának, Dózsa Györgynek egy fejplasztikája, melynek alkotója Fodor Sándor. A már említett Hatvan város és a Képzőművészeti Főiskola együttműködésének az eredményeként kerülhetett ide ez a 1,5 méter magas posztamensen álló mészkőből készült fejszobor.

Az alkotást 1978. november 26-án avatták fel

A 160x120 cm nagyságú hatvani címer avatása 2007. június 24-én volt

A Horváth Mihály út – Nádasy Tamás út kereszteződésében látható Hatvan városának címere, melyet Kresák Árpád – aki a 2006-2010-es ciklusban önkormányzati képviselő is volt – faragott ki tölgyfából. A hátoldalon a címer hivatalos leírása olvasható. A rögzítés díszes kovácsoltvas felfüggesztése Nagy Pongrác kovács munkája.

Tovább haladva a Városközpont felé a parókia mögötti kis téren – ahol egykoron Mikus Sándor Kígyóölő című szobra állt, amelyet 1993-ban elloptak – most egy másik szobor áll. 2014. május 23-án leplezték le a Kossuth tér 5 szám alatt látható Luxemburgi Zsigmond király szobrát, amelynek alkotója Bobály Attila. Sajnos a posztamensen látható feliratok meglehetősen elhalványodtak, így megőrizve az utókornak: a hatszöghasáb előtt lévő felirata: Elöl: „LUXEMBURGI ZSIGMOND király 1358-1437; míg hátul az alábbi olvasható: Hatvan mezővárosi rangjának adományozója 1406”.

A bronzból készült királyi portrét Koza József prépost áldotta meg

Ezt a kompozíciót is Bobály Attila készítette a helyi Tűzoltóság falára

A mai piactéren – vagyis a Hunyadi téren – áll a hatvani tűzoltó laktanya. A 2001. szeptember 11-i New York-i katasztrófára emlékezve állították a szobrot a hatvani lánglovagok, elhunyt amerikai bajtársaikra, és az ártatlan áldozatokra emlékezve. A mű érdekessége, hogy a robbanásban megsérült egyik Manhattan-i épületnek kisebb darabja is „bele van foglalva” az acélból készült kompozícióba.

1969-ben állították fel Gömbös László szobrászművész egyik korai munkáját a Mező Imre úti 13. szám alatt lévő – a mai Gódor Kálmán úti – napköziotthonos óvoda előtt.

A kétalakos szoborcsoport címe Gyerekpár, a köznyelv a Testvérpár nevet is használja a mű felelmeletésekor

A Trianon téren álló süttöi mészkőből készült szobor Tóth Dávid szobrászművész alkotása, ahol az egymás felé kinyújtott bronzkezek az összetartozás szimbólumai

A helyben felállítandó trianoni emlékmű elkészítésére meghívásos pályázatot írt ki a hatvani önkormányzat, ahová öt művész nyolc pályamunkát nyújtott be. A közszemlére kiállított makketek közül szakértő zsűri, valamint az önkormányzat tagjai választották ki a nekik tetsző, legjobbnak tartott munkát. Tóth Dávid szobrászművész terve alapján megvalósult szobrot 2011. június 4-én avatták fel. A 25 x 225 x 75 cm magas kőtömbökből 14 darab egymás felé kinyúló bronz kézfejek az anyaország és az elszakított országrészek összetartozását szimbolizálják.

A márvány ballusztrád

Kodály Zoltán portréja

Petőfi Sándor portréja

A 30-as főút másik oldalán álló HMSZC Damjanich János Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium előtt látható Györfi Sándor alkotása, amely a már említett Hatvan és a Képzőművészeti Főiskola együttműködéséből kerülhetett ide. Ez volt az alkotó legelső, köztéren felállított munkája. Az egykori honvéd vezérőrnagy 60 cm magas portréja bronzból készült, és egy műkő posztamensen áll az intézmény előkertjében.

ÚJHATVANI SZOBROK

Amint áthaladunk a Zagyva folyó felett, akkor a földrajzi meghatározás szerint már Újhatvanban járunk, ugyanis a vízfolyás jelenti a természetes határt a két városrész között. Azonban az utóbbi időben mind jobban elterjedt, hogy a Zagyva és a Budapest-Miskolc vasútvonal közötti területre a Közép-Hatvan földrajzi meghatározást használják.

A folyó mellett terül el a Népkert – a hajdani József-park –, ahol két, egykoron évtizedeken át működő emblemikus mozdonyt állítottak ki turisztikai látványosságként. Az amerikai gyártmányú Truman és a német fejlesztésű Bumbardó gőzösöket a Magyar Vasútművelő Egyesület tagjai hatvani önkéntesekkel karöltve felújították, és 2018. július 1-én ünnepélyesen átadták a helybelieknek. A ma már ritkaságnak számító vasparipák egy 48 méter hosszú sínpályán állnak, körbekerítve, éjszakai megvilágítással ellátva, tájékoztató táblákkal felszerelve várják a technikai régiségekre kíváncsiak figyelmét.

Az amerikai gyártmányú Truman mozdony...

...és a német fejlesztésű Bumbardó gőzös

A mozdonyokkal szemben, a 30-as út túloldalán szintén ipartörténeti relikviák láthatóak. Az 1889-től 2003-ig tartó hatvani cukorgyártásra visszatekintő emlékházban kaptak helyet a Deutsch-család jóvoltából megszületett cukorgyártás dokumentumai, míg a kiállítóhely szabadterei részén a gyártás során használt gépcsodák közül néhányat lehet megtekinteni.

A cukorgyári emlékház az ipartörténeti műemlék gépekkel

Néhány lépést követően a Radnóti térre érkezünk, ahol a körforgalom közepén áll a 2016-ban elhelyezett Városjel című üvegkompozíció. A tér északkeleti részén pedig Radnóti Miklós költő két méter magas bronzszobra, az általa a Hatvani Cukorgyárban munkaszolgálatosként – 1942. november-1943 januárja között – eltöltött időszakának emlékére készült a bronzszobor. A művet 1985. április 30-án leplezték le, alkotója Borbás Tibor szobrászművész volt.

Borbás Tibor Radnóti szobra Gáspár András honvéd tábornok szobra Városjel – üvegszobor a körforgalomban

A tér másik felén 2019. november 23-án avatták fel az 1849. április 2-i hatvani csatában kiemelkedő érdemeket szerzett honvéd tábornok, Gáspár András szobrát. A helyi önkormányzat és a Gáspár András Bajtársi Egyesület összefogásával megvalósult alkotást Laczik Csaba készítette. Az emlékmű külön érdekessége, hogy az 5/4-es méretarányú mellszobor kialakításánál az alkotó a műkö posztamentumra mintegy „ráfolyatja” a honvéd dolmányt, ezzel is kihangsúlyozva a régi, Miklós Huszárezredbeli egyenruhájának szépen kidolgozott pompáját.

Tovább haladva Boldog felé kijutunk a hatvani vasútállomásra, amely egy igazi szocreál épület, és amelynek a várócsarnokában a mennyezetig homokkővel burkolt frontfalon három igazi kurvens képzőművészeti alkotást láthatunk, a szocialista realista ábrázolásmód valóságos iskola-példáját. 2012-ben a teljes épületet és a berendezést – így a szobrokat is – műemlékké nyilvánították.

A három figurális ábrázolás egy-egy kőkonzolon áll, a baloldalon lévő Martinász alakját Kiss Sándor, a középső, a vasúthoz a szárnyaskerek szimbólummal kapcsolódó szerelómunkás fiú és fáklyát tartó lány Búza Barna domborműve, míg a harmadik arató lány figurája állítólag valamelyikük alkotása, de erre vonatkozóan nem maradt fenn írásos dokumentum.

A martinász dombormű

A vasúthoz kapcsolódó munka

Az arató leány kévékkel

Nyaranta a csarnok épület ajtaja nyitva van, és a berepülő galambok – mint látható – nem kímélik az alkotásokat

Ezzel a közép-hatvani rész látványosságait fel is térképeztük, irány Újhatvan! A 2015. szeptember 26-án átadott Meszlényi-hídon átgördülve a Mészáros Lázár utcában tudunk leparkolni. Érdeemes megnézni a körforgalmi közlekedési csomópont kialakításakor kiképzett, a kanyarodó kerékpárút által határolt, kis dombon álló Testvérvárosok emlékparkjában elhelyezett kopjafákat. Az István Sándor kézdivásárhelyi fafaragóművész által készített kopjafák Hatvan testvérvárosait – Maassluis, Kokkola, Tavarnelle Val di Pesa, Jarocin, Kézdivásárhely, Beregszász, Alpullu, Alsókörtvélyes – szimbolizálják.

A Testvérvárosok terén álló kopjafák

A névadó emléktáblája a Sztehlo téren

Az aluljárón átkelve a Sztehlo Gábor térre érünk, ahol érdemes egy kis sétát tennünk. Itt is – akárcsak az út túloldalán –, egy kis mesterséges dombot alakítottak ki, ahová elhelyezték a Már-tírok emlékművét. Az elnevezés szerint a II. világháborúban az életüket veszítők, és az 1956-os forradalom helyi áldozatainak állít emléket a gránitoszlop, melyet 2016-ban avattak fel.

A Mártírok emlékműve

A Baross Gábor szobor

A téren álló másik köztéri szobor a hajdani Baross Gábor Általános Iskola előtt áll. Alkotója Balog Kálmán helyi szobrászművész. Az ötnegyedes bronz mellszobor és a posztamensül szolgáló mészkő alap igazi esztétikai élményt nyújt a szemlélődőnek. Az alkotást az iskola 125. tanévének zárásaként 2004. június 5-én Piroska Csaba leplezte le az alkotó jelenlétében, miközben a diákok színvonalas műsort adtak a résztvevőknek. A település legelső iskolájának 2011. augusztus 25-étől a helyi önkormányzat döntése alapján a fenntartója a Váci Egyházmegye Katolikus Iskolák Főhatósága lett, és az intézmény új neve: Újhatvani Római Katolikus Általános Iskola. Ennek ellenére a szobor természetesen a helyén maradt.

Az újhatvani városrészben fellelhető szobrok egy másik része ma már szintén egyházi fenntartású intézménynél találhatóak.

Kiss Nagy András Olvasókő című szobra az iskola előtt áll

Balogh Géza 1996-ban felavatott Széchenyi István szobra az épületben található

Az 1960-as évek végére a Ratkó-nemzedék jóvoltából a helyi iskolahálózat telítetté vált, az egyetlen gimnázium már nem tudott annyi gyereket felvenni, mint amilyen igény támadt erre az oktatási formára. Így az illetékesek egy közgazdasági szakközépiskolát építettek Újhatvanban. Az iskola az évek során az igényeknek megfelelően váltott profilt, megtartva a közgazdasági irányvonalat, de mellette gyors- és gépirói, valamint vasútforgalmi szakképesítést is lehetett itt szerezni. Sőt ötödéven felsőfokú mérlegképes könyvelői okleveleket is kaphattak a tanulók. 1985-ben vette fel az intézmény Széchenyi István nevét. Sőt napjainkban az informatikai szakirány számít az igazi vonzerőnek az ide jelentkezők számára. A 2014. május 29-i döntés értelmében a középiskola egyházi fenntartásúvá vált, előljárója a Váci

Egyházmegye Ordináriusa, irányítója a Váci Egyházmegye Katolikus Iskolák Főhatósága lett, és az intézmény új neve: Széchenyi István Római Katolikus Technikum és Gimnázium.

A középiskolának a szomszédja az országos Klebelsberg Központ fenntartásban működő Hatvani Szent István Sportiskolai Általános Iskola. Az 1959-ben átadott, majd 1960-tól működő, egykoron 4. számú Általános Iskola több évtizede szolgálja az újhatvani városrész alapfokú oktatását. Folyamatosan növekvő létszáma, és az ezzel együtt bővülő létesítménye napjainkban már a város legnagyobb alapterületű, 23 osztállyal és sport tagozattal is rendelkező iskolája. 2000. január 8-án a város millenniumi rendezvénysorozatának keretében az intézmény felvette István király nevét, és I. István Általános Iskolaként folytatta munkáját. A névadó ünnepség apropóján felavatták Pálffy Katalin szobrászművész Szent István királyt ábrázoló domborművét.

Majd 2011. július 1-jétől a Bajcsy-Zsilinszky út 8. szám alatti közoktatási intézmény Szent István Általános Iskola néven fogadta a tanulni vágyó gyermekeket. Pozitívum, hogy a városrészben működő, a település legerősebb gazdasági üzeme a Robert Bosch Elektronikai Kft. igen komoly anyagi támogatást nyújt a működésükhöz. 2020-ban a jubileumhoz kötődően a földszinti aula ruskicai márvánnyal borított falán öt darab bronzdomborművet helyeztek el, amelynek alkotója szintén Pálffy Katalin szobrászművész volt. Az iskola szellemiségének megfelelően ezek is az államalapító királyhoz köthetőek, és a névadó életében a legfontosabb történéseknek állít emléket: Koronázás, Egyházszerzés, Törvényalkotás, Tanítás, Szentté avatás. A domborművek felett Szent István király intelmeiből egy sor olvasható: „Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz.”.

A Szent István iskolában felavatott domborművek

A Bajcsy-Zsilinszky úton tovább haladva elérjük a hajdani MÁV Bölcsődét és Óvodát, melyet 1953-ban építettek, hogy a vasútnál dolgozó szülők el tudják helyezni a munkaidő alatt. Az óvoda kertjében egy kis tó szomszédságában áll Csizmás Kandúr szobra, amely nem művészeti kvalitásaival került e lapra, sokkal inkább a kuriozitása miatt.

Az óvoda kertjében álló Csizmás Kandúr szobor

A Bajcsy-Zs. út – Rákóczi út kereszteződésében található a Ferencesek tere. Itt áll az 1929. augusztus 20-án felszentelt Újhatvani Szent István Plébániatemplom. A barokk stílusjegyeket felvonultató templom belső freskóit Márton Lajos készítette. Sajnos a II. világháború, és azt követően az 1950-es években elhatalmasodott egyházüldözések miatt viharos sors jutott a szakrális építménynek. Holott a művészettörténészek szerint a magyarországi vonatkozásokat nézve a templombelső az egyik legizgalmasabb templomtér még napjainkban is.

2001. augusztus 20-án „A millenniumi évváró ünnepek keretében avatták fel az újhatvani Szent István templom előtti téren az államalapító egész alakos szobrát, Szpisják Pál boldogi szobrászművész alkotását. A mintegy nyolcszáz ezer forintba kerülő szobor létrejöttét az önkormányzat félmillióval támogatta, de adakoztak a város gazdasági egységei, vállalkozói és a településrész lakói is...” -írta a Heves Megyei Népújság fényképes tudósításban hírt adva e nagyszerű eseményről.

Szpisják Pál szobrászművész életmagyságú király szobra

Ezzel a kiváló fotóval búcsúzunk Látogatóinktól, remélem sikerült megismerkedniük Hatvan település igen gazdag művészeti alkotásaival. Reményeim szerint közel teljes a paletta, de bizonyára még fellelhető itt-ott egy-egy alkotás, amely idekíváncozna. (Így pl. a Grassalkovich kastély alkalmazott kiállítási tárgyai, a kerítésen lévő ifjú Apollón alakja, a díszkertben található szökőkút, a lépcsősor szobra, a faragott vaddisznócsalád idillikus enteriőrje...)

Szóval, ha valami fontosat kifejejtettem, kérem jelezzék a honlapunkon lévő emailcímen, és igyekszem pótolni mindazt, ami elkerülte a figyelmemet.

Akinek hiányérzete van, az kérem látogassa meg a másik galériánkat is, amelyben Hatvan város már nem látható szobrait elevenítjük fel, tesszük láthatóvá az utókor számára is.

Bacsa Tibor
Ady Endre Könyvtár Helytörténeti Gyűjtemény